

A LOGIKÁTLANSÁG LOGIKÁJA

Florin Lăzărescu: *Zsibbadtság*

■ **Zsibbadtság:** a szó megannyi interpretációs lehetőséget kínál. Ezúttal egy olyan történetben válik címadóvá, melyet paradox módon az átlagosabbnál átlagosabb élethelyzetek és ábrázolt körülmények tesznek rendhagyóvá és egyedivé. Florin Lăzărescunak sikerül ezen fogalom jelentésprizmáján átszűrve megalkotni a személyes sorsok pszichológiai diagnózisán keresztül egy társadalmi „kórképet”.

Ennek példaként figyelhetjük Stoican asszony szívbe markolóan drámai helyzetét, az Alzheimer-kór okozta fokozatos szellemi leépülést, mely mentális „zsibbadtságot” idéz elő nála, egész addigi élete kitörlődésével sújtva őt. Ennek következtében a végkifejletben egy rémült, megvadult ösztönlény lesújtó képével szembesülhetünk, aki az emberi magatartás semmilyen jelét nem mutatja már, annak legjelentősebb ismérvét, az idősíki-distinkciót veszítve el, a valóságpercepció egyetlen, kétségbeejtően hiányos szeletét, az éppen lezajló pillanatot észlelve csupán. Az ő esetével szemben a mű másik fontos alakjának, Evgheniének, az írással kacérkodó egykori antikváriusnak és egyben Stoican asszony bérlőjének egy egészen másfajta zsibbadtság nyomja rá bélyegét hétköznapijaira. Saját világnézete önellentmondásainak csapdájában, fojtogató, kifulladásztó vehemenciával kutatva léte valamiféle egyedi, csak neki szánt és csak általa megvalósítható értelmét, őt is megkörnyékezi ez a halálfélelmet gerjesztő, bénító tehetetlenségérzetben megnyilvánuló zsibbadtság, mely elnevezéssel ő maga címkézi fel bizarr, fizikai betegséggel nem magyarázható tünetegyüttesét. Azonban ez az alattomos, parazita-ként életekre tapadó érzet Evghenie

esetében nem az elméjét, hanem a lelkét akarja kisajátítani, ellehetetlenítve számára a buzgó, elszánt önkeresés sikerét.

De nem is a különbség az igazán izgalmas a zsibbadtság „áldozatait” göröcső alá véve, hanem annak kollektív jellege, az analógiás viszonyba helyezhető nüanszok kreálta elgondolkodtató összefüggéshálózat, mely a rendszerváltást követő Románia társadalmi helyzetének metaforájaként is értelmezhető. Ugyanis látszólag az 1989-es forradalom katartikusan felszabadító változásokat hozott az elménk és a lelkünk számára, azonban ez pusztá illúzió, önámítás, melyre összeavart identitástudatunk a zsibbadtság állapotának önvédelmi mechanizmusával reagál, felkínálva, a mű példáihoz visszatérve, Stoican asszony, illetve Evghenie számára is egy saját, képzelt, fiktív realitás lehetőségét, melyben tovább kuthatják magukat, nem túl sok sikerrel. Ez a társadalomkép tükröződik Evghenie alkotással kapcsolatos magatartásában is, az a lázadó, „forradalmár” álláspont és attitűd, mely arra készíti, hogy sikeres íróbarátja, Cazi-mir tanácsa ellenére a lírai műnemet válassza, mellyel, annak véleménye szerint, „nem nagyon lehet karriert csinálni”. A címválasztását is hasonló elvekre alapozza; az intézményesülő irodalom „mesterpéldáinak” számító, olvasói igényeknek megfelelően „gyártott”, elcsépelet klisékben bővelkedő tucatművek által viselt közhelyes, hátságadás sabloncímek helyett egy már-már ironikusan és szélsőségesen egyszerű, objektív címmel látja el alkotását: *17×17 vers és fotó*.

A fotók a férfi perspektívájából megközelítve mindössze úrköltő sze-

repet játszanak, általuk válhat „komoly”, százoldalas verseskötetté munkája, azonban valójában egy sokkal mélyebb és fontosabb üzenetet közvetít a szerző a fotó és a fotózás metaforája által. A kontextusából kiragadott és fényképre száműzött történet drámájával hazaérve szembesül: azzal, hogy bármilyen erőteljes is az általa megörökített személy történetének üzenete, az nem fog kiderülni egyetlen képkockából. A még lesújtóbb felismerés számára talán az, hogy az emberek nem is fognak erőlködni a megfejtéssel, így egy átlagos, hétköznapi helyzet pillanatává „zsibbad” majd. Ahogyan a többi, megannyi személyes sors is, országspecifikus gondokkal együtt és azokon túl, melyekre gyakran még a művészet sem tudja kellőképpen felhívni a figyelmet, megmentve saját zsibbadtságától. Az ebből való kiutat,

„menekülési útvonalat” az abszurd, látszólag logikátlan helyzetek elleni küzdelem helyett azok elfogadása és megértése, az önellentmondásokban való önfelfedezés paradox logikája, illetve a hitben osztozó közösség, egység érzetének felemelő és megnyugtató ereje szolgáltathatja.

Ezt a látszólag könnyeden ironizáló, cinikus humorával elgondolkodtató, kegyetlen alapigazságokat feltáró művet nem bravúros fordulatai vagy korszakalkotóan fantáziadús és innovatív gondolatai, hanem kendőzetlenül őszinte hangvétele, az átlagos hétköznapi részletgazdag leírásai és az olykor abszurdításig sarkított perspektívák görbe tükrében megmutatkozó valóságzilánkok teszik autentikus és ugyanakkor konvencióktól elrugaszkozó alkotássá.

Tóth Yvett

